

Atenție! Se scanează!

de Cristian Ioanide

Stimați cititori,

Anul trecut, în vară, inima mea mare (la propriu, nu la figurat) mi-a jucat o festă. Nu e prima, dar aş dori să fie ultima. Din această cauză m'am îndreptat către marele spital de care aparţin ca să văd ce-i de făcut. După ce mi-au tras o muştrulială zdravănă în privinţa colesterolului impunător moştenit de la mama mea (tata era vegetarian, 'săracu'), doctorii 'inimoşi' s'au retras. Dar asta nu a însemnat nicidecum că mi-am recăpătat odihna. Nu, nu deloc. O liotă întreagă de alte fiinţe superspecializate au dat năvală în rezerva spitalicească, în care-mi trăgeam sufletul după o multitudine de teste, care mai de care mai ciudate.

Bănuiam asta, pentru că face parte din destinul meu. Întotdeauna am atras ca un magnet: doctorii şi poliţiştii. Asta nu înseamnă însă că am fost mereu bolnav sau în stare de arest. Nu, nicidecum. Ci trebuie doar să înţelegeţi că prezenţa anumitor persoane, nespecializate în domeniile respective, creează 'specialiştilor' o stare de confort ieşită din comun.

De această proprietate a faciesului meu m'am lămurit în România Comunistă, atunci când un colonel de Securitate, reţinându-şi cu greu un râs isteţ, mi-a spus: "Domn'e, mata arăţi exact ca 'suspectu' nostru din manualele de la Băneasa!"

Ce-i drept, după imigrare, mă aşteptam să sufăr o modificare somatică. Dar, nici vorbă de aşa ceva. Un poliţist oregonian, cu pistoale pe la şale, şi chip teutonic, mi-a oprit maşina, fără nici o noimă aparentă. După ce mi-a cercetat cu o atenţie îndârjită toate actele, mi-a pus o întrebare banală, de rutină. Am răspuns cât de politicoş am putut, la care remarca sa a fost: "Aha ... eşti român!" Mi-am pierdut atunci sfânta răbdare şi am exclamat oţărât: "Oh ... n'am ştiut că la şcoala de poliţie se studiază filologia comparată!" Pistolarul oficial a privit prin mine preţ de câteva clipe, după care a ieşit din decor, ca un abur, ca un duh al pământului din "Faust".

Deci, fiind eu suspectu' de serviciu, care mai de care, doctori şi asistente extra-inimă mi-au oferit, când cu drăgălăşie, când cu dramatism, serviciile lor la spitalul acela tumat într'o manieră ireală de Bauhaus. N'am cedat nimănui, fireşte. Dar pe la sfârşitul pelerinajului am obosit. Şi am spus "OK", în faţa unei doctoriţe care-mi promitea un somn de prunc, dacă accept să dorm o noapte într'o zonă specială a spitalului.

În seara sorocită m'am prezentat punctual în spaţiul destinat somnului miraculos. Şi, în naivitatea mea, mă aşteptam să găsesc un decor în care Moş Ene să ţi se plimbe pe la gene. Când colo, într'un spaţiu exagerat de mare pentru un budoar, vopsit într'un lucitor *electric blue*, trona o matroană, care dacă n'ar fi fost ciocolatie la culoare, ar fi avut aerul perfect al unui *kapo* de la Auschwitz. Mi-a conectat capul şi pieptul cu zeci de fire electrice multicolore ce duceau la nişte aparate bizare. "Da, e numai 10 seara", zise ea cu un ton plat, "dar dumneata trebuie să începi să dormi. Şi, te rrrog, închide televizorul. Aici nu se doarme decât în mod natural, nu 'cu TV-ul în braţe. *By the way*, sper că n'ai tras nicio duşcă de te`uila astă seară? Noapte bună!"

Rezultatul experimentului a fost evident catastrofal. N'am putut închide un ochi toată noaptea şi sute de întrebări se încrucişau în creierul meu istovit. Ce fel de tipi sunt aştia? Vor să studieze "somnul", producând "anti-somn"? E la fel ca la Facultatea de Fiosofie din Bucureşti unde, pe vremea comuniştilor, se studia temeinic "Anti-Duering", dar nici o clipă "Duering".

Şi, din cauza ne-somnului meu, peste câteva zile, sunt convocat pe un ton cazon 'la bază', deoarece experimentu' trebuie repetat. Acum nu mai eram 'poftit' ca prima oară.

Între timp, soţia mea Barbara, care poloneză fiind, n'are în exces simţul umorului, ci mai degrabă al dramaticului (cred şi eu, după atâtea împăşiri ale ale Poloniei), îmi atrage atenţia că, revista *Time* are un număr consacrat în exclusivitate cercetărilor 'mai altfel' de pe creier: **The Brain User's Guide**. Ei, şi din momentul ăla am devenit suspicios şi 'împotrivor' somnului la spital. Nu pentru că aş avea ceva cu cercetarea ştiinţifică.

Doamne, ferește! Dar anumite domenii ale ei nu mi se par etice, cum ar fi, de exemplu: “clonarea umană”. Așa că somnul meu a rămas numai parțial studiat în dulcele târg al Portlandului.

Și poate că somnul meu neștiințific și-ar fi urmat cursul său nătâng, dacă *The Guardian* n’ar fi lansat pe 7 Februarie a.c. următoarea știre:

O echipă de savanți de renume mondial au dezvoltat o tehnică ce permite investigarea adâncă a creierului uman și citirea intențiilor acestuia înainte ca persoana să acționeze. Cu ajutorul unor tomografe cu rezoluție mare, acum este posibilă identificarea intențiilor unei persoane chiar înainte de a se transforma într’un gând concret. Și astfel ies la iveală toate planurile persoanei respective pentru viitorul apropiat. “Folosind scannerul, noi putem privi în jurul creierului din afara lui și să-i citim intențiile. E ca și cum am lumina cu o torță un perete pe care e scris ceva.”, declara entuziasmat Profesorul **John-Dylan Haynes**, de la Institutul Max Planck din Germania, cel care a condus studiul (alături de colegi de la University College London și Oxford University) și a utilizat scanere cerebrale pentru a măsura modificările fluxului de sânge din creier și pentru a identifica astfel felul în care acestea semnaleză intențiile.

Dar cum s’a desfășurat testul cu pricina?

Subiecții au fost rugați să aleagă între două operațiuni matematice simple: să adune sau să scadă două numere. Apoi, li s’a spus să-și păstreze intenția operațiunii în minte, timp de câteva secunde, până când numărul rezultat în urma calculului pe care l-au făcut va apărea pe ecranul unui computer. Înainte ca numerele să apară pe ecran, subiecții au fost supuși unei scanări a creierului cu ajutorul rezonanței magnetice nucleare. Apoi, cercetătorii au utilizat un program special creat pentru a identifica modificările produse în creier care marchează intențiile. Acuratețea citirii gândurilor a fost de 70%. Profesorul Haynes și echipa sa au descoperit că, atunci când o persoană se gândește să facă ceva, apar modificări în cortexul prefrontal median.

Descoperirea ar putea fi folosită, susțin cercetătorii, în cazul persoanelor handicapate fizic, care ar avea posibilitatea să-și miște membrele artificiale și să lucreze pe computer doar cu puterea gândului.

Pe de altă parte, această tehnică de citire a gândurilor ar putea fi utilizată, susțin acești savanți, pentru interogarea suspectilor de crime sau chiar **pentru a afla dacă o persoană intenționează să comită o crimă sau să încalce legea**. Pentru acest motiv, ei își propun ca următorul pas al cercetării să fie delimitarea gândurilor trecătoare de cele care determină intenția sigură a acțiunilor.

Dar, spre cinstea celor de la *The Guardian*, în articolul citat se trage atenția că, înainte ca tehnica descoperită de acești cercetători să poată fi pusă în practică, ar fi nevoie de dezbateri ample cu privire la cât de etic este să citești gândurile cuiva. Măcar atâta.

Înainte de a mă reperi cu judecăți ‘de valoare’ asupra acestei cercetări de mare viitor, vreau să vă redau o anecdotă (de prin anii ’70) spusă cu umor de actrița Maia Morgenstein, la Realitatea TV, culmea ... la emisiunea lui Gheorghe, tipul perfect al mitocanului român. Cică, un astronaut și un chirurg neurolog vorbeau și ei d’ale vieții. “Știi ceva, doctore? Dumnezeu nu există, domn’e. Păi, am fost eu prin tot cosmosul și n’am dat de El”, conchise astronautul. “Ei, ‘ciudățeniile’ d’ale vieții... Uite, bunăoară, eu operez de douăzeci de ani pe creier și n’am dat încă peste niciun gând!” Și nu mică-mi fu mirarea că până și Gheorghe a tras o lătrătură plină de încântare, semn sigur ca’nțeles și el snoava cu tâlc, mititelul.

Scriam în editorialul trecut că, efortul omului de a-și depăși limitele care i s’au dat e când comică, când dramatică. Vrem să facem mai mult și mai bine. Și asta nu-i ceva rău. Dar, din păcate, de cele mai multe ori, dorim această autodepășire nu numai prin darurile spirituale care ne-au fost date, ci exclusiv prin materia din noi. Or, realitatea obiectivă din jurul nostru (cea care cuprinde îngeri și demoni, vise și coșmaruri, și gânduri de toate felurile) e o reflectare a spiritualului din noi, spre deosebire de realitatea fizică (ființe și obiecte), neobiectivă, care și ea este o reflectare, dar de această dată, numai a părții noastre materiale. Deci orice încercare de a determina spiritualitatea prin măsurarea parametrilor materiei reprezintă o naivitate tâmpă, și nu poate fi sortită

decât eșecului. Cu toate că, efortul original de a despărți adevărul de neghina minciunii poarta în el splendoarea părții divine din noi.

Printre primii care au despărțit corect adevărul de falsitate s'a numărat patriarhul Iacov, unul dintre strămoșii Poporului Ales. Acesta se afla într'o situație extremă. Locuia într'o țară străină, acumulate prin istețime cea mai mare parte a averii socrului său Laban și nu mai era sigur de sentimentele acestuia. Toate acestea îi creeau o mizerabilă senzație de insecuritate. Și o decizie dramatică trebuia luată. Atunci, ne spune cronicarul Genesei: *Iacov s-a uitat și la fața lui Laban; și iată că ea nu mai era ca înainte*. Probabil că, Laban (nu numai socru, dar și rudă de sânge) nu s'a purtat nici un moment nepolitic cu Iacov. Dar "fața sa" își alterase trăsăturile, ca urmare unui zbcium al sufletului... și *nu mai era ca înainte*. Și, pe baza acestui test, total 'neștiințific', Iacov ia decizia, care-i va schimba totalmente destinul, de a fugi de socrul său și de a se reîntoarce în Canaan.

De atunci, probabil că mulți oameni au intuit corect "fețele" semenilor lor, anticipând pericole de moarte, de care astfel au reușit să se ferească. Dar Istoria, care printre altele este și o îndelungă relatare a prostiei omenești, i-a consemnat cu multă, multă zgârcenie.

În schimb, citirea sufletului prin intermediul expresiei feții s'a transformat în determinarea emoțiilor trupului omenesc traduse în mărimi materiale (nu-i un pleonasm) cuantificabile. Și pe asta Istoria o consemnează ca pe cotitură revoluționară în evoluția ei.

Astfel, în 1895, Cesare Lambroso experimenta "Hidrosfigmograful", un aparat ce măsoara variațiile de puls cu ajutorul unui cilindru pe care era aplicat negru de fum, acesta fiind învârtit de un mecanism de ceasornic. W.M. Marston, în 1917, încerca să depisteze minciuna, înregistrând tensiunea sistolică, iar Vittorio Benussi, înregistrând modificările respiratorii.

Unul dintre precursorii actualelor tehnici a fost psihologul germano-american Hugo Munsterberg, care s'a preocupat mult de problema martorilor și a declarațiilor lor, veridice sau false. În același an 1908, James MacKenzie, celebrul cardiolog briatic, și-a denumit aparatul "The Ink Polygraph" (poligraful cu incriptor în cemeală), slujind drept model pentru J.A. Larson (devenit psihiatru din ofițer de poliție), care a construit apoi (în 1922) cardio-pneumo-psihograful, reprezentând prima generație a poligrafului perfecționat utilizat în zilele noastre. În prezent, există în lume două firme importante care produc poligrafe, ambele în SUA, Stoelting, cu reprezentanță în Europa la Madrid și Laffayette, cu reprezentanță în Israel.

Dar mai e și Compania Nemesysco din Israel, care a pus la punct un detector de minciuni, care are ca scop detectarea teroriștilor din aeroporturi. Dispozitivul, pe numele lui *GK-1 voice analyser*, va cerceta răspunsurile pasagerilor și va detecta pe cei care au ceva de ascuns.

Iar acum, în sfârșit, apare tomograful profesorului John-Dylan Haynes, bazat pe scanarea țesuturilor creierului într'un singur plan de profunzime, care promite să revoluționeze arta Dreptului Uman, prin condamnarea omului nu *a posteriori*, ci *a priori*, adică nu după fapta sa săvârșită, ci după intenția acestuia. Și, în acest sens, este uimitor de văzut cum literatura și cinematograful pot anticipa și ele aceste gânduri stranii care vor trece prin mintea unor oameni de știință, nepregătiți filosofic, spiritual, ci doar tehnic, pentru o asemenea profesiune ce ar trebui să fie mult mai complexă.

Într'adevăr, mulți văd în reușita științifică a profesorului John-Dylan Haynes concretizarea viziunii cunoscutului scriitor SF **Philip K. Dick**, a cărui nuvelă, *Minority Report*, l-a inspirat pe regizorul Steven Spielberg în realizarea filmului cu același nume (2002). Philip K. Dick imagina crearea în 2054, în SUA, a unei agenții de prevenire a criminalității denumită... *PreCrime*. Utilizând capacitățile unor mediumuri, polițiștii viitorului puteau vedea pe computere crime care... urmau să aibă loc, reușind astfel, prin intervenția lor la timp, să le ... preîntâmpine. "Dacă dorim să devenim o societate precum cea imaginată în *Minority Report*, în care să fim capabili să prevenim crimele înainte ca ele să aibă loc, atunci nu trebuie decât să mai așteptăm puțin", a declarat Barbara Sahakian, profesor de neuro-psihologie la Cambridge University, adăugând însă că orice tehnologie poate avea utilizări multiple, cu consecințe care pot fi considerate morale de unii, iar de alții - imorale. Treaba asta mi-a adus aminte de prima mea convocare la Securitate, în sediul acesteia din strada Beldiman. Cei doi

care mă anchetau încercau să mă convingă că s'au dus vremurile întunecate ale "perioadei Dej" și că acum Securitatea acționează ... preventiv ... deci, în folosul meu ... încercând să mă ferească de crimele ce le-aș putea comite. Și de aceea e bine și *ietic* să-mi tom toți prietenii, pentru că astfel mult bine aș aduce. Și când te gândești că, pe atunci, *Minority Report* nici nu fusese încă nici imaginată!

Și totuși, drept e că dacă cineva dorește să-și anticipeze viitorul pentru a lua o decizie corectă pentru sine, e treaba sa, în fond, ce metodă alege. Dar să lași Statului libertatea de a-ți controla destinul, așa cum îl duce pe el capul, mi se pare o ticăloșie demnă de o lume morbidă a la Kafka.

Exista în România (nu știu azi dacă mai există) un adagiu pe jumătate comic, pe jumătate trist: ***Lacătele sunt făcute pentru oamenii cinstiți!***

Într'adevăr, un om nevoiaș, un oropsit al sorții, care va încerca să-și astâmpere foamea care-l chinuie de câteva zile, se va împiedica întotdeauna doar de lacătul brutăriei din care vrea să fure o pâine. Nu același lucru se va întâmpla cu un 'artist' al degetelor fine, care va lăsa în urma sa nu numai lacătele lipsite de amprente sale digitale, dar chiar și sistemele cele mai sofisticate de alarmare paralizate de profesionalismul său.

Cam așa stau lucrurile, cred, și cu domeniul de aplicabilitate al acestor cercetări menite să desprindă adevărul de minciună. Detectoarele de minciuni sunt și vor fi aplicabile întotdeauna oamenilor cinstiți. Ei se vor da în petec, pentru greșelile lor puține la număr, transpirând, modificându-și pulsul, schimbându-și frecvențele de bază ale vocii lor sau și modificându-și debitele sanguine de pe creier. În rest, minciinoșii de profesie și cei atinși de morbul nebuniei n'au de ce să se teamă, căci ei nu vor fi depistați nici cu transpirația, nici ... cu poliția!

Nu întâmplător am pomenit de "minciinoșii de profesie" și de "nebuni". În mod aparent, nu poate exista o prea mare legătură între cele două categorii, decât, probabil, "desocializarea", care, ce-i drept în zilele noastre de aglomerare urbană a planetei, a devenit, în mod paradoxal, un fenomen destul de răspândit. Și totuși, o cercetare mai profundă ne poate arăta că, atât micuța cât și nebunia reprezintă niște fenomene de "negare a realității obiective". Într'adevăr, "minciuna" reprezintă o negare a necesității *sine 'ua non* a "moralității", prin convingerea fermă a minciinosului "profesionist" că eludarea adevărului nu este o culpă ce trebuie pedepsită. Și de cele mai multe ori, cauza care creează premisele "minciunii profesionale" este exacerbarea iubirii de sine, adică narcisismul.

Nebunia, după cercetările profesorului Constantin Enăchescu (*Fenomenologia Nebuniei*), este și ea o formă de negare a realității, a temei (personalității) originare a individului prin înlocuirea ei cu o temă falsă, adoptată imaginar. Deci, nu este adevărat că nebunia goleşte ființa umană, ci îi creează o nouă existență. Și aproape întotdeauna "nebulul" își 'vede' tema înlocuitoare "în culori mult mai vii" decât aceea ce-i fusese dată inițial. Din această cauză (fără a mă pretinde un specialist al domeniilor respective), îmi vine să cred că, atât în cazul "minciinosului profesionist" cât și în cel al "nebulului", cauza acestor transformări negative este unică: iubirea nelimitată de sine sau narcisismul, care este stadiul ultim al "mândriei". Și de aceea, Cristos, vorbindu-le ucenicilor, despre ceea ce întinează pe om, spune: *Ce iese din om, aceea spurcă pe om. Căci dinăuntru, din inima oamenilor, ies gândurile rele, preacurviile, curviile, uciderile, furtişagurile, lăcomiile, vicleşugurile, înşelăciunile, faptele de ruşine, ochiul rău, hula, trufia, nebunia. Toate aceste lucruri rele ies dinăuntru și spurcă pe om.* Poate că nu întâmplător, în cadrul acestei înșurui, *hula, trufia și nebunia* sunt plasate ca într'un final dramatic al intensității demonice.

De aceea, îmi repun întrebarea leit-motiv a acestui editorial: Vor putea oare instrumentele ultrasofisticate ale profesorului John-Dylan Haynes sau ale altui profesor 'Ja'ues Paganel' să învingă, prin proprietățile materiei, înșelăciunea nematerială a Diavolului?

În cartea sa, *People of the Lie* (Oamenii Minciunii), **Dr. M. Scott Peck**, licențiat la Harvard, afirmă că: "Nu putem începe să sperăm că vom vindeca răul uman până când nu vom putea să-l privim direct." Iar cazurile clinice prezentate de el, în această carte, reprezintă manifestări ale răului în viața cotidiană, deși la prima vedere

ar putea fi catalogate drept maladii psihice. Numai că, la o analiză psihiatrică atentă, ele refuză să se înscrie în categoriile standard ale psihologiei sau psihiatriei.

Mult mai tranșant cu această problemă, **profesorul Constantin Enăchescu** scrie chiar în introducerea cărții sale: "Nebunia a constituit dintotdeauna o temă fascinantă de reflecție. Deși cercetată din multiple puncte de vedere, ea nu a încetat să rămână, în continuare, o temă de permanentă și inepuizabilă atracție intelectuală. Medicalizarea ei, prin înlocuirea "parțială" cu *boala mintală*, incontestabil justificată și cu consecințe deosebit de importante, a operat cea mai serioasă separare epistemologică (științifică) în sfera Nebuniei, fragmentând-o în "sectoare" aparent independente, care, deși diferite între ele, prin orientarea tematică și prin modalitatea de abordare metodologică diferită, au adus importante clarificări de ordin atât teoretic, cât și practic, în această problemă. *Dar, așa cum se întâmplă de fiecare dată, studiile analitice "sectoriale", deși importante, ajung cu timpul, prin consacrarea lor ca discipline științifice independente, să se îndepărteze de la esență, dizolvând tema originară prin transferarea atenției de la întreg asupra părților acestuia.*"

Ce vreți, doamnelor și domnilor? În ziua de azi nici usturoiul nu mai miroase a usturoi, nici sodomia nu mai e o formă de nebunie, ci o orientare ... mai așa, mai diferită ... cu alți specialiști!

În fine, concluziile celor doi eminenti savanți citați anterior este că, atât minciuna cât și nebunia se cuibăresc în singurul organ imaterial al ființei umane și anume SUFLETUL. Ele reprezintă, dacă vreți, o transformare *metanoică*, o "transformare a sufletului", creind într'adevăr un om nou. Dar, vai, o transformare care duce spre tenebre.

Sufletul omenesc nu va putea fi niciodată scanat, și de aceea minciuna și nebunia nu vor putea fi niciodată prospectate cu ajutorul tomografelor și al computerelor, tot așa cum nu pot fi scanați îngerii și demonii. Pentru că, singura unealtă ce poate pătrunde în imaterialitatea sufletului este tot o imaterialitate: CUVÂNTUL.

PS. Aduc mulțumirile mele și pe această cale prietenului meu ing. Emil NISTOR, din Portland,OR, care i-a făcut bucuria dăruirii acestei minunate cărți care este "Fenomenologia Nebuniei".

Stimați cititori, în ediția electronică a lui Romanian Times, veți găsi Apelul inițiat de dl. Sorin Ilieșiu cu posibilitatea de a adăuga și semnăturile dvs. de adeziune.

[Aenție! ...Atenție! ...](#)